

Łukasz P. Supera

Odsetki utracone

Palestra 58/7-8(667-668), 160-163

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ODSETKI UTRACONE

ZASADA I WYJĄTKI

Zgodnie z regułą podstawową w prawie cywilnym naliczanie odsetek od odsetek (zwanymi dalej również odsetkami drugiego stopnia) jest niedozwolone. Jest to tzw. zakaz anatocyzmu, zawarty w art. 482 § 1 k.c. *a contrario*. Równocześnie od zasady przewidziane są istotne wyjątki. Jednym z nich jest możliwość dochodzenia odsetek od zaległych odsetek od momentu wytoczenia o nie powództwa (art. 482 § 1 k.c.). Z wytoczeniem powództwa zrównuje się oczywiście także rozszerzenie powództwa w odpowiednim zakresie¹.

FORMUŁOWANIE ŻĄDANIA

Możliwość dochodzenia odsetek od zaległych odsetek od momentu wytoczenia o nie powództwa jest rozwiązaniem właściwym. Pewne wątpliwości budzi jednak zastosowanie tej reguły w praktyce. W obrocie procesowym liczenie odsetek od zaległych odsetek, zwłaszcza przy złożonych żądaniach, gdy termin wymagalności poszczególnych roszczeń nie jest jednolity, może okazać się zadaniem skomplikowanym. Dotyczy to np. spraw o wypłatę zaległego wynagrodzenia za nadgodziny za kilkuletnie okresy. Zdarza się wręcz, że wyliczenie odsetek pozostawione jest w podobnych sprawach biegłym.

Dla jasności wyводу przeanalizuję jednak przypadek prostszy, tj. gdy w sprawie występuje jednolite roszczenie główne i w związku z tym jeden termin wymagalności roszczenia głównego. Często praktyką jest wówczas formułowanie żądania pozwu w następujący sposób. Odsetki, które narosły od dnia wymagalności roszczenia głównego do dnia wniesienia pozwu, dolicza się do sumy głównej, a następnie wnosi się o zasądzenie tak policzonej całościowej kwoty. Dochodzi zatem do kapitalizacji odsetek na określony dzień. Równocześnie wnosi się o zasądzenie odsetek od tej całej kwoty. Rozwiązanie to pozwala nieco uprościć treść żądania, obciążone jest jednak podsta-

¹ T. Dybowski, A. Pyrzyńska, (w:) *System Prawa Prywatnego*, t. 5, red. E. Łętowska, *Prawo zobowiązań – część ogólna*, Warszawa 2006, s. 261.

wową wadą, tj. oznacza rezygnację z dochodzenia części należnych odsetek drugiego stopnia.

JEDNOKROTNA KAPITALIZACJA

Kapitalizując odsetki według stanu na jeden określony dzień i licząc od nich odsetki, pomija się część odsetek od odsetek, których można skutecznie dochodzić. Nie wnosi się bowiem o zasądzenie odsetek drugiego stopnia od tych odsetek pierwszego stopnia, które są wymagalne dopiero po dniu dokonanej, jednorazowej kapitalizacji.

W dniu wniesienia pozwu są wymagalne już odsetki od kwoty głównej za dotychczasowe opóźnienie. Równocześnie już po wniesieniu pozwu (dzień po) w trakcie trwania postępowania (każdego dnia) powstają i stają się wymagalne nowe odsetki od kwoty głównej za okres po wniesieniu pozwu. Te odsetki są obejmowane przeważnie żądaniem. Jednak odsetki drugiego stopnia, tj. odsetki od odsetek zapadających po dniu wniesienia powództwa, pomija się zwykle w żądaniu, przez co nie są one zasądzone w wyroku.

CODZIENNA KAPITALIZACJA

Chcąc uzyskać wyrok zasądający wszystkie odsetki od odsetek, należy odpowiednio sformułować żądanie pozwu. Możliwa treść jest następująca:

1. Wnoszę o zasądzenie kwoty głównej (k) z należnymi, skapitalizowanymi na dzień wniesienia pozwu, odsetkami wysokości (x) wraz z odsetkami od całej sumy, tj. $(k+x)$ od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz

2. Wnoszę o zasądzenie odsetek od tych odsetek od kwoty głównej (k), które staną się wymagalne po dniu wniesienia pozwu, od dnia wymagalności do dnia zapłaty.

W pkt 1 uwzględnia się odsetki (o_1) od kwoty głównej, które są już w dniu wnoszenia pozwu wymagalne i zostają na ten dzień skapitalizowane. Dodatkowo pkt 1 obejmuje przyszłe odsetki (o_2) od kwoty głównej, które powstaną dopiero po dniu wniesienia pozwu. Punkt 1 obejmuje również przyszłe odsetki (oo_1) od odsetek (o_1) już istniejących w dniu wniesienia pozwu i poddanych kapitalizacji. W pkt 2 natomiast zawarte są przyszłe odsetki (oo_2) od przyszłych odsetek (o_2) od kwoty głównej, które to odsetki (o_2) od kwoty głównej powstają dopiero po dniu wniesienia pozwu.

Proponowana formuła pozwala na objęcie powództwem odsetek drugiego stopnia od powstających po dniu jednorazowej kapitalizacji odsetek pierwszego stopnia.

NASZA DROGA MATEMATYKA

Proponowane rozwiązanie może się wydawać skomplikowane pod względem obliczeniowym. Okazuje się po raz kolejny, że odpowiednie stosowanie prawa wymaga niezwykle szerokiej wiedzy ogólnej, w tym matematycznej. Trudno godzić się, aby adwokaci i sędziowie nie dochodzili i nie zasądzali w odpowiednim zakresie należnych roszczeń tylko dlatego, że wymaga to nieco bardziej wyrafinowanych umiejętności rachunkowych.

Z drugiej strony nie ma istotnych powodów, dla których wysokość należnych odsetek miałyby być kwotowo określona w orzeczeniu. W wyroku może być podana wysokość stopy odsetek oraz dzień, od którego należy je naliczać. Podobnie wygląda sprawa z odsetkami od odsetek. Brak jest w zasadzie potrzeby wskazywania konkretnych kwot. Warto zresztą pamiętać, że dzisiaj wyliczenia odsetek nierzadko dokonuje, w przypadku egzekucji, komornik. Jest to rozwiązanie jak najbardziej naturalne z tego względu, że odsetki biegną aż do momentu pokrycia należności. Z tego powodu nie należy wymagać podawania w pozwie kwoty skapitalizowanych odsetek dla poszczególnych roszczeń. Na etapie formułowania żądania i później orzekania i formułowania sentencji istotna jest wysokość stopy odsetek oraz dzień wymagalności. Dzień wymagalności również nie musi być wskazany datą – wystarczy przecież, aby jasno mógł być obliczony na podstawie treści sentencji. Odpowiednich ostatecznych wyliczeń należy dokonać natomiast na etapie egzekucji.

W celu pokazania różnic, jakie powstają przy zasądzeniu odsetek na podstawie tradycyjnej jednorazowej kapitalizacji oraz proponowanej przeze mnie kapitalizacji codziennej, przedstawię poniżej dwa wzory, które pozwalają obliczyć odsetki w jednym i drugim przypadku (wzory można jeszcze skrócić, ale chodzi o pokazanie ich części składowych).

I. KAPITALIZACJA JEDNORAZOWA (UJĘCIE TRADYCYJNE)

Należne odsetki:

$$k \cdot o \cdot t_1 + (k + k \cdot o \cdot t_1) \cdot o \cdot t_2$$

Pierwsza część wzoru obejmuje skapitalizowane odsetki od kwoty głównej na dzień wniesienia pozwu. Druga część obejmuje odsetki od kwoty głównej powstające po dniu wniesienia pozwu oraz odsetki od odsetek skapitalizowanych na dzień wniesienia pozwu.

II. CODZIENNA KAPITALIZACJA ODSETEK:

Należne odsetki:

$$k \cdot o \cdot t_1 + (k + k \cdot o \cdot t_1) \cdot o \cdot t_2 + k \cdot o \cdot (t_2 - 1) \cdot o + k \cdot o \cdot (t_2 - 2) \cdot o \dots + k \cdot o \cdot (t_2 - t_2) \cdot o =$$

$$= k \cdot o \cdot t_1 + (k + k \cdot o \cdot t_1) \cdot o \cdot t_2 + k \cdot o^2 [(t_2 - 1) + (t_2 - 2) \dots + (t_2 - t_2)] =$$

$$= k \cdot o \cdot t_1 + (k + k \cdot o \cdot t_1) \cdot o \cdot t_2 + k \cdot o^2 \cdot t_2 \cdot (t_2 - 1) / 2$$

Legenda:

k – kwota główna

o – dzienna stopa odsetek

t_1 – okres od dnia wymagalności roszczenia głównego do dnia wniesienia powództwa (w dniach)

t_2 – okres od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty (w dniach)

Pierwsza część wzoru obejmuje skapitalizowane odsetki od kwoty głównej na dzień wniesienia pozwu. Druga część obejmuje odsetki od kwoty głównej powstające po

dniu wniesienia pozwu oraz odsetki od odsetek skapitalizowanych na dzień wniesienia pozwu. Trzecia część wzoru obejmuje odsetki drugiego stopnia od tych odsetek pierwszego stopnia, które zapadły po dniu wniesienia pozwu. Trzeci element sumy jest bardziej złożony, bo musi uwzględniać kroczący charakter wymagalności kolejnych odsetek.

WNIOSKI

W tekście przedstawiam alternatywną do powszechnie stosowanej metodę formułowania treści żądania w zakresie roszczeń akcesoryjnych. Koncepcja najczęściej przyjmowana, tj. kapitalizacja odsetek na jeden określony dzień (często dzień wniesienia pozwu), prowadzi do rezygnacji z części odsetek drugiego stopnia. Codzienna kapitalizacja (procent codziennie składany) problem ten rozwiązuje i pozwala objąć żądaniem całość należnych odsetek od odsetek. Czy chodzi o duże kwoty? Odpowiedź zależy od subiektywnych przekonań odpowiadającego. Dla przykładu podam tylko, że w przypadku roszczenia głównego wynoszącego 100 000 (sto tysięcy) złotych i przy stopie odsetek wysokości 13% zaproponowana formuła pozwala dochodzić po roku postępowania sądowego dodatkowo kwoty około 843 (ośmiuset czterdziestu trzech) złotych. Przede wszystkim są to jednak roszczenia dodatkowe, których można w imieniu mandantów dochodzić, i oczywiście do samych uprawnionych należy ostateczna i przede wszystkim świadoma decyzja o zakresie wnoszonego żądania.